

Το κόμμα (,) και η χρήση του

Το κόμμα είναι το πιο συχνό σημείο στίξης του γραπτού λόγου. Στον προφορικό λόγο τις περισσότερες φορές δε γίνεται αντιληπτή η χρήση του.

Χρησιμοποιείται, για να δείξει σταμάτημα του λόγου ανάμεσα σε λέξεις ή προτάσεις.

Με κόμμα χωρίζονται:

1. Όμοιοι όροι της πρότασης (υποκείμενα, αντικείμενα, κατηγορούμενα, επιθετικοί ή επιρρηματικοί προσδιορισμοί) π.χ.

Ο Γιώργος, ο Πέτρος, ο Νίκος, ο Παύλος και ο Γιάννης θα μείνουν εδώ. (υποκείμενα)

Να φέρετε τα πιάτα, τα πιρούνια, τα μαχαίρια, τα ποτήρια και τις πιατέλες. (αντικείμενα)

Είναι ψηλός, γεροδεμένος, ξανθομάλλης. (κατηγορούμενα)

2. Τα ρήματα που έχουν το ίδιο υποκείμενο. (όμοιες συντακτικά προτάσεις)

π.χ. Ο Γιώργος σηκώθηκε, πλύθηκε, ντύθηκε, έφαγε και έφυγε για το σχολείο.

Τρέξαμε πολύ, ιδρώσαμε, γυρίσαμε σπίτι και αλλάξαμε ρούχα. (υποκ.- εμείς . Οι κύριες προτάσεις χωρίζονται με κόμμα.)

3. η κλητική προσφώνηση.

π.χ. Μαμά, εμείς θα πάμε εκδρομή.

Νομίζω, Αντώνη, πως κάνεις λάθος.

4. κάθε λέξη ή φράση που προσθέτει μια πληροφορία. (παράθεση ή επεξήγηση)

π.χ. Αρρώστησε η Ελένη, η φίλη μου. (παράθεση)

Ήρθε μαζί μας και ο μικρός αδερφός μου, ο Αλέξανδρος (επεξήγηση).

5. Μετά από σύνδεσμο ή μετά από επίρρημα βεβαιωτικό ή αρνητικό που βρίσκεται στην αρχή περιόδου και συνδέει το λόγο με τα προηγούμενα:

π.χ. Επομένως, θα συμφωνήσετε ότι έχω δίκιο. (σύνδεσμος)

Άρα, τα τρίγωνα ΑΒΓ και ΔΕΖ είναι ίσα. (σύνδεσμος)

- Θα μείνεις μαζί μας;

- Όχι, θα φύγω.

- Καλά, όπως νομίζεις.

6. Οι εξαρτημένες επιρρηματικές προτάσεις (αιτιολογικές, χρονικές, τελικές, αποτελεσματικές ή συμπερασματικές, υποθετικές, εναντιωματικές) από τις προτάσεις από τις οποίες εξαρτώνται.

Π.χ. Φεύγω, επειδή δε μου αρέσει ο τρόπος σου. (αιτιολογική)

Θα φύγω, όταν φύγεις κι εσύ. (χρονική)

Ασκήσεις

Βάλε κόμμα, όπου χρειάζεται, στις παρακάτω προτάσεις και κείμενα.

- Πέτρο φέρε σε παρακαλώ το βιβλίο της Γλώσσας το τετράδιο κι ένα μολύβι.
- Όταν θα πας στην κουζίνα φέρε μου λίγο νερό.
- Θα αργήσω να έρθω γιατί πρέπει να πλύνω το αυτοκίνητο να βάλω βενζίνη και να φουσκώσω τα λάστιχα.
- Περπατούσε αμέριμνος χαζεύοντας τα νεόκτιστα σπίτια που αντικατέστησαν τα παλιά χαμόσπιτα.
- Σε παρακαλώ Γιώργο ρώτησε αν θα έρθει η κυρα-Λένη η καθαρίστρια.
- Όλοι μαζί τραγουδήσαμε χορέψαμε διασκεδάσαμε και γελάσαμε.
- Όχι δε θα έρθω μαζί σας στο σπίτι του θείου.
- Δε γίνεται τίποτα άλλο παρά να ακολουθήσουμε κι εμείς όλον αυτό τον κόσμο.
- "Την επόμενη φορά μου φώναξε απ' το παραθύρι να φέρεις και τον Ερμή μαζί σου."

• Χθες το απόγευμα πήγαμε στον κύριο Γιώργο το μανάβη της γειτονιάς μας να ψωνίσουμε.

Αγοράσαμε μήλα αχλάδια πορτοκάλια και μπανάνες.

Μετά γυρίσαμε σπίτι.

Παίξαμε είδαμε τηλεόραση ήπιαμε το γάλα μας πλέναμε τα δόντια μας και πήγαμε για ύπνο.

• Ο αδελφός του δεν πρόφτασε να κάνει δικά του παιδιά. Γλίτωσε τότε στον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο παρ' όλο που είχε πέσει κι εκείνος στα χέρια του εχθρού. Ξαναβρέθηκε με τους δικούς του. Ως και παράσημο του έδωσε η πολιτεία όταν έγινε ειρήνη γιατί παιδί τότε δεκατεσσάρων ετών —στην ηλικία μου σχεδόν δηλαδή— μέσα στη φωτιά του πολέμου κατάφερε να οργανώσει μια ομάδα με άλλους μικρούς και φυγάδευαν αιχμάλωτους συμμάχους.

Απαντήσεις

Πέτρο, φέρε σε παρακαλώ το βιβλίο της **Γλώσσας**, το τετράδιο κι ένα μολύβι.
Όταν θα πας στην **κουζίνα**, φέρε μου λίγο νερό.
Θα αργήσω να **έρθω**, γιατί πρέπει να πλύνω το **αυτοκίνητο**, να βάλω βενζίνη και να φουσκώσω τα λάστιχα.
Περπατούσε **αμέριμνος**, χαζεύοντας τα νεόκτιστα σπίτια που αντικατέστησαν τα παλιά χαμόσπιτα.
Σε **παρακαλώ**, **Γιώργο**, ρώτησε αν θα έρθει η κυρα-**Λένη**, η καθαρίστρια.
Όλοι μαζί **τραγουδήσαμε, χορέψαμε**, διασκεδάσαμε και γελάσαμε.
Όχι, δε θα έρθω μαζί σας στο σπίτι του θείου.
Δε γίνεται τίποτα **άλλο**, παρά να ακολουθήσουμε κι εμείς όλον αυτό τον κόσμο.
"Την επόμενη **φορά**, μου φώναξε απ' το **παραθύρι**, να φέρεις και τον Ερμή μαζί σου."

Χθες το απόγευμα πήγαμε στον κύριο **Γιώργο**, το μανάβη της γειτονιάς **μας**, να ψωνίσουμε.
Αγοράσαμε **μήλα**, αχλάδια, πορτοκάλια και μπανάνες.
Μετά γυρίσαμε σπίτι.
Παίξαμε, είδαμε **τηλεόραση**, ήπιαμε το γάλα **μας**, πλύναμε τα δόντια μας και πήγαμε για ύπνο.

Ο αδελφός του δεν πρόφτασε να κάνει δικά του παιδιά. Γλίτωσε **τότε**, στον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο, παρ' όλο που είχε πέσει κι εκείνος στα χέρια του εχθρού. Ξαναβρέθηκε με τους δικούς του. Ως και παράσημο του έδωσε η **πολιτεία**, όταν έγινε **ειρήνη**, γιατί παιδί **τότε**, δεκατεσσάρων ετών —στην ηλικία μου **σχεδόν**, δηλαδή— μέσα στη φωτιά του **πολέμου**, κατάφερε να οργανώσει μια ομάδα με άλλους μικρούς και φυγάδευαν αιχμάλωτους συμμάχους.

Σχημάτισε τα θηλυκά ουσιαστικά σε -ια ή σε -εια που παράγονται από τα ρήματα:

Αγγαρεύω _____	καλλιεργώ _____
Δημιουργώ _____	κοινωνώ _____
Δικαιολογώ _____	κολακεύω _____
Ενεργώ _____	λειτουργώ _____
Επιθυμώ _____	νηστεύω _____
Ερμηνεύω _____	οδηγώ _____

Συμπλήρωσε τα παράγωγα θηλυκά ουσιαστικά με κατάληξη -εια ή -ια των παρακάτω λέξεων:

κολακεύω η _____	ο/η κακοήθης η _____
αδικώ η _____	μαθητεύω η _____
ειρωνεύομαι η _____	ο/η επιμελής η _____
αγωνιώ η _____	ερμηνεύω η _____
ο ευθύς η _____	κυκλοφορώ η _____
ο/η συνεπής η _____	ο αμβλύς η _____
παιδεύω η _____	

Συμπληρώνω με τη σωστή ορθογραφία τα θηλυκά ουσιαστικά του κειμένου:

Η βραδ___ της Ανάστασης θαρρείς πως έχει μεγαλύτερη διάρκ___ απ' όλες τις άλλες. Στο σπίτι μας έχουμε τη συνήθ___ να παρακολουθούμε την αναστάσιμη λειτουργ___ και να λαμβάνουμε τη θεία κοινων___ μετά από νηστ___ πολλών ημερών.

Η επιθυμ___ του καθένα μας είναι να γίνει ο νικητής στο σπάσιμο των αυγών, αλλά η αλήθ___ είναι πως συνήθως κερδίζει ο Νίκος.

βραδιά, διάρκεια, συνήθεια, λειτουργία, κοινωνία, νηστεία, επιθυμία, αλήθεια.

Κολακεύω η κολακεία ο/η κακοήθης _____

η κακοήθεια

αδικώ

η αδικία μαθητεύω

η μαθητεία

ειρωνεύομαι

η ειρωνεία ο/η επιμελής

η επιμέλεια

αγωνιώ

η αγωνία ερμηνεύω

η ερμηνεία

ο ευθύς

η ευθεία κυκλοφορώ

η κυκλοφορία

ο/η συνεπής

η συνέπεια ο αμβλύς

η αμβλεία

παιδεύω

η παιδεία παρηγορώ

η παρηγοριά

Συμπλήρωσε τα παράγωγα θηλυκά ουσιαστικά με κατάληξη -εια ή -ια των παρακάτω λέξεων:

κολακεύω η _____
ο/η κακοήθης η _____
αδικώ η _____
μαθητεύω η _____
ειρωνεύομαι η _____
ο/η επιμελής η _____
αγωνιώ η _____
ερμηνεύω η _____
ο ευθύς η _____
κυκλοφορώ η _____
ο/η συνεπής η _____
ο αμβλύς η _____
παιδεύω η _____
παρηγορώ η _____

Κανόνες του μονοτονικού συστήματος

Οι λέξεις που τονίζονται στη λήγουσα λέγονται **οξύτονες** (π.χ. καυ-τός), αυτές που τονίζονται στην παραλήγουσα λέγονται **παροξύτονες** (π.χ. δα-σκά-λα) και αυτές που τονίζονται στην προπαραλήγουσα λέγονται **προπαροξύτονες** (π.χ. παί-ζο-ντας).

Οι μονοσύλλαβες λέξεις δεν παίρνουν τονικό σημάδι.

π.χ. μη, τα, τους, να, θα, δεν κτλ.

Εξαιρούνται και παίρνουν τονικό σημάδι:

ο διαχωριστικός σύνδεσμος ή (για να τον ξεχωρίζουμε από το θηλυκό άρθρο η): π.χ.

Τι προτιμάς; Βουνό ή θάλασσα.

Θα πάει η Μαρία ή η μαμά της;

Τα ερωτηματικά πού και πώς, είτε βρίσκονται σε ευθεία ερώτηση είτε σε πλάγια, π.χ.,
Πού πήγες; [ευθεία] Δε μας είπες πού πήγες. [πλάγια]

Τα πού και πώς παίρνουν τονικό σημάδι και στις ακόλουθες περιπτώσεις:

Πού να σου τα λέω. Από πού κι ως πού. Πού και πού. Αραιά και πού.

Του έστειλες το γράμμα; Πώς!

Πώς βαριέμαι! Κοιτάζω πώς και πώς να τα βολέψω.

Οι αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών (μου, σου, του, της, τον, την, το, μας, σας, τους, τα), όταν υπάρχει περίπτωση να τις μπερδέψουμε με τις κτητικές αντωνυμίες: π.χ. Η μητέρα μου είπε. [Το μου (= σε εμένα) είναι αδύνατος τύπος της προσωπικής αντωνυμίας και αναφέρεται στο είπε.]

Η μητέρα μου είπε. [Το μου (= η δικιά μου) είναι κτητική αντωνυμία και αναφέρεται στο η μητέρα.]

Η μητέρα μας είπε. [Εδώ δε βάζουμε τόνο, γιατί το πρώτο μας (= η δικιά μας) αναφέρεται στο η μητέρα και το δεύτερο μας (= σε μας) αναφέρεται στο είπε, οπότε δε μας μπερδεύουν.]

παίρνουν δηλαδή τόνο όταν προφέρονται με τη λέξη που ακολουθεί και υπάρχει περίπτωση χωρίς τον τόνο να μπερδευτούμε και να τις προφέρουμε με τη λέξη που προηγείται.

Επίσης, μονοσύλλαβες λέξεις, όταν βρίσκονται πριν από τους ρηματικούς τύπους μπω, βγω, βρω, 'ρθω και προφέρονται μαζί με αυτούς, παίρνουν τόνο όταν θέλουμε να τις προφέρουμε δυνατότερα: π.χ.

Να μπω αντί να μπω. Θα βρω αντί θα βρω.

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Παίρνουν τόνο οι λέξεις που φαίνονται μονοσύλλαβες, αλλά στην πραγματικότητα έχει γίνει απαλοιφή κάποιου φωνήεντός τους (**αποκοπή ή έκθλιψη**): π.χ.

Είναι ανάγκη → είν' ανάγκη, (έκθλιψη)

δείξε τους → δείξ' τους (αποκοπή)

Τα αριθμητικά μία/μια, δύο/δυο μπορεί να πάρουν τόνο, οπότε προφέρονται όπως οι δισύλλαβες λέξεις. Όμως, το αόριστο άρθρο μια δεν παίρνει ποτέ τόνο.

Έγκλιση τόνου

Πολλές φορές, όταν μία λέξη συνδυάζεται με έναν ή περισσότερους αδύνατους τύπους αντωνυμιών, χρησιμοποιείται ένας επιπλέον τόνος, ο οποίος σημειώνεται είτε στη λήγουσα της πρώτης λέξης είτε στην πρώτη από τις δύο αντωνυμίες.

Αυτό λέγεται έγκλιση του τόνου και για αυτό οι τύποι αυτοί των αντωνυμιών λέγονται εγκλιτικά ή εγκλιτικές λέξεις.

Έγκλιση τόνου συμβαίνει όταν έχουμε:

α. αδύνατους τύπους προσωπικών αντωνυμιών μετά από προπαροξύτονες λέξεις: π.χ. φώναξέ την, απέναντί σας,

·β. κτητικές αντωνυμίες μετά από προπαροξύτονα ουσιαστικά ή επίθετα: π.χ. ο δάσκαλός μας, η τηλεόρασή μας

γ. διαδοχικούς τύπους μονοσύλλαβων αντωνυμιών μετά από προπαροξύτονη λέξη: π.χ. αγόρασέ τους τα.

ΠΡΟΣΟΧΗ! Αν πριν από δύο διαδοχικούς τύπους μονοσύλλαβων αντωνυμιών υπάρχει παροξύτονη λέξη, τότε τονίζεται η πρώτη από τις δύο αντωνυμίες:

π.χ. δώσε μού το, φέρε μάς τους.

Θηλυκά ουσιαστικά σε -ία, -ια, -εία, -εια

1. Η κατάληξη -ιά

- Τα θηλυκά που τελειώνουν σε -ία, δηλαδή όταν το -ιά είναι καταχρηστικός δίφθογγος (προφέρεται σαν μια συλλαβή), γράφονται με ι (γιώτα). π.χ.: *ελιά, ζημιά*

Εξαιρούνται και γράφονται με **ει** (έψιλον γιώτα) όσα παράγονται από ρήματα σε -εύω. Είναι τα: η γιαιτρείά, η δουλειά, η παντρείά, η σοδειά.

- Τα παροξύτονα Θηλυκά που τελειώνουν σε -ια και έχουν καταχρηστικό δίφθογγο στη λήγουσα γράφονται με **ι** (γιώτα). π.χ.: *γαρδένια, γκρίνια*

Εξαιρείται η φτώχεια.

- Τα Θηλυκά που τελειώνουν σε -ία και παράγονται από αρσενικά ονόματα σε -ος και -ης γράφονται με **ι** (γιώτα). π.χ.: *ελευθερία, προδοσία*

Εξαιρούνται και γράφονται με **ει** (έψιλον γιώτα) η εφηβεία (έφηβος) και η επαιτεία (επαίτης).

- Τα παροξύτονα Θηλυκά που παράγονται από ρήματα σε -ώ, γράφονται με **ι** (γιώτα). π.χ.: *αδικία, οδηγία*

- Τα ουσιαστικά που δηλώνουν επιστήμες ή μαθήματα. π.χ.: Φιλοσοφία, Αρχαιολογία, Ιστορία

- Τα παροξύτονα βαφτιστικά κύρια ονόματα και τοπωνύμια. π.χ.: Γεωργία, Ουρανία, Αγγλία, Δανία, Λαμία

Εξαιρούνται τα ονόματα Βασιλεία, Ηλεία, Σητεία, Τροία

2. Η κατάληξη -εια

- Τα Θηλυκά που παράγονται από ρήματα σε -εύω/-εύομαι γράφονται με **ει** (έψιλον γιώτα).π.χ.: *θεραπεία, ληστεία*

Εξαιρούνται και γράφονται με **ι** (γιώτα) τα: γειτονιά, ηγεμονία, περηφάνια, ξενιτιά, ζήλια, αμνηστία, δυσκολία, προεδρία, κηδεμονία

- Τα προπαροξύτονα Θηλυκά που παράγονται από ρήματα σε -ώ, γράφονται με **ει** (έψιλον γιώτα). π.χ.: *βοήθεια, ενέργεια*

Προσοχή: τα παροξύτονα γράφονται με **ι** (γιώτα).

Εξαιρείται το ουσιαστικό άγνοια

- Τα Θηλυκά που παράγονται από επίθετα σε -ης γράφονται με **ει** (έψιλον γιώτα). π.χ.: *αγένεια, επιμέλεια*

- Τα παροξύτονα Θηλυκά που παράγονται από επίθετα σε -υς γράφονται με **ει** (έψιλον γιώτα). π.χ.: *ευθεία, οξεία*

Εξαιρούνται και γράφονται με **ι** (γιώτα) όσα Θηλυκά παράγωγα έχουν καταχρηστική δίφθογγο στην κατάληξη. π.χ. *(ο βαθύς) η βαθιά, (ο βραδύς) η βραδιά.*

- Τα προπαροξύτονα βαφτιστικά κύρια ονόματα και τοπωνύμια. π.χ.: Γαλάτεια, Ιφιγένεια, Θάλεια, Δεκέλεια, Φιλαδέλφεια, Χαιρώνεια
Εξαιρείται το όνομα Ερέτρια

ΘΗΛΥΚΑ ΣΕ -ΙΑ ΚΑΙ -ΕΙΑ

Με ει γράφονται κυρίως:

α) όσα προέρχονται από ρήματα σε -εύω

Π. χ. μαγεία >μαγεύω

β) όσα έχουν σχηματιστεί από επίθετα σε -ής

Π. χ. αλήθεια >αληθής

γ) όσα προέρχονται από επίθετα σε -ύς

Π. χ. πλατεία >πλατύς

Με ι γράφονται

α) όσα προέρχονται από επίθετα σε -ος

Π. χ. κακία>κακός

β) όσα προέρχονται από ρήματα της 2ης συζυγίας(συνηρημένα)

Π. χ. ακολουθία>ακολουθώ

γ)τα οξύτονα θηλυκά

βραδιά, ξαστεριά, παλικάριά, ξενιτιά κ.α(**εξαιρούνται βέβαια όσα προέρχονται, όπως είπαμε, από ρήματα σε -εύω όπως δουλειά>δουλεύω**)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Γράψε τα θηλυκά ουσιαστικά που προέρχονται από τις παρακάτω λέξεις:

βασιλεύω >

ασθενής >

δημιουργώ>

ερμηνεύω >

παντρεύω >

2) Ποιο από τα ι ή ει θα βάλεις;

α) νηστ....α

β) απιστ...α

γ) αλητ...α

δ) δουλ...ά

ε) ξαστερ...ά

στ) γιατρ....ά